

Р Е Ш Е Н И Е

№ 254

С о ф и я , 14 януари 2019 г.

В И М Е Т О Н А Н А Р О Д А

ВЪРХОВНИЯТ КАСАЦИОНЕН СЪД на Република България, ПЪРВО наказателно отделение, в съдебно заседание на 28 н о е м в р и 2018 година в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: НИКОЛАЙ ДЪРМОНСКИ

ЧЛЕНОВЕ: ВАЛЯ РУШАНОВА

КРАСИМИРА МЕДАРОВА

при секретар Марияна Петрова
с участието на прокурора Мария Михайлова
изслуша докладваното от съдията Николай Дърмонски
наказателно дело № 836/2018 година.

С жалби от повереника на частните обвинители Р. И. Н. и В.Е.Н. от Лом адв.Н.Д. от АК-София и от защитника на подсъдимия С. Н. С. от София адв.И.Ю. от АК-София се обжалва решение № 123 от 28.03.2018 г. на Софийския апелативен съд, постановено по ВНОХД № 139/2018 г. по описа на съда с доводи за наличие на касационните основания по чл.348, ал.1, т.1, 2 и 3 от НПК и искания за отмяната му и за връщане на делото за новото му разглеждане от друг състав на въззивния съд за отежняване, съответно смекчаване на наказателната отговорност на подсъдимия.

Прокурорът от Върховната касационна прокуратура дава заключение за основателност на касационната жалба на повереника, като предлага касационната жалба на защитника да бъде оставена без уважение.

Частните обвинители Р.Н. и В.Н., лично и чрез повереника си адв.Д. поддържат жалбата и молят да бъде уважена, а жалбата на защитника молят да бъде отхвърлена като неоснователна.

Подсъдимият С. лично и със защитника си адв.Ю. молят да бъде уважена подадената от последния жалба, а жалбата на частните обвинители молят да бъде оставена без уважение.

Върховният касационен съд провери правилността на обжалваното решение в пределите по чл.347 от НПК, като съобрази следното :

С присъда №267 от 03.11.2017 г. по НОХД № 4822/2017 г. Софийският градски съд е признал подсъдимия С. Н. С. от София за виновен в това, че на 23.06.2017 г. в София умишлено е умъртвил В. В. Н. от Лом, като деянието е извършено с особена жестокост и по особено мъчителен за убитата начин и на основание чл.116, ал.1, т.6, пр.2-ро и 3-то вр.чл.115 от НК, при условията на чл.58а, ал.2 от НК му е наложил наказание от 25 години лишаване от свобода.

Със същата присъда подс.С. е признат за виновен и в това на 24.06.2017 г. в София да е държал без надлежно разрешително различни високорискови наркотични вещества – МДМА и амфетамин на обща стойност 502,70 лева и на основание чл.354а, ал.3, пр.2-ро, т.1 от НК, при условията на чл.58а, ал.1 вр.чл.54 от НК му е наложено наказание от 8 месеца лишаване от свобода и глоба в полза на държавата в размер на 2 000 лева.

Извършено е групиране на така наложените на подсъдимия наказания лишаване от свобода с неправилно посочване на разпоредбата на чл.25, ал.1 вр.чл.23, ал.1 от НК, като му е наложено общо най-тежко за двете престъпления наказание от 25 години лишаване от свобода, което да изтърпи при първоначален строг режим, към което наказание на основание чл.23, ал.3 от НК е присъединено наказанието глоба в полза на държавата в размер на 2 000 лева.

На основание чл.59, ал.1 от НК от размера на наказанието лишаване от свобода е приспаднато предварителното задържане на подс.С. от 25.06.2017 г. до влизане на присъдата в сила.

На основание чл.354а, ал.6 от НК е постановено отнемането в полза на държавата на наркотичните вещества, предмет на престъплението по чл.354а, ал.3 от НК.

В тежест на подсъдимия са присъдени направените по водене на делото разноски общо в размер на 15 667,70 лева, както и заплащането на разноските на частните обвинители Р. и В. Н. за ползваната от тях адвокатска помощ в размер на 2 000 лева.

Присъдата е била протестирана от прокурора от Софийска градска прокуратура заради явната несправедливост на наложеното на подс.С. наказание лишаване от свобода за престъплението по чл.116, ал.1 от НК, определящо и наложеното му общо за двете престъпления наказание с искане за изменянето ѝ и завишаване на размера на това наказание на предвидения от закона максимум от 30 години.

В същата насока е била и бланковата въззивна жалба на повереника на частните обвинители Н. адв.Н.Д., съдържаща и доводи за материалноправна и процесуална незаконосъобразност на присъдата, доразвити в нейното допълнение с искане за отмяната ѝ и за връщане на делото за новото му

разглеждане от друг състав на градския съд, при което бъдат приети за съвместно разглеждане предявените срещу подсъдимия граждански искове, алтернативно за изменение на присъдата с коригиране на размера на наложеното на подсъдимия наказание лишаване от свобода до предвидения от закона максимум.

Недоволен от присъдата е останал и подсъдимият С., който чрез защитника си я е обжалвал само в частта досежно наложените му поотделно и като общо най-тежко наказание лишаване от свобода за двете престъпления с доводи за нейната материалноправна и процесуална незаконосъобразност и искане за изменянето ѝ с преминаване към най-леката алтернатива на наказанията по чл.116, ал.1 от НК, чийто размер да бъде определен към минимума ѝ и бъде намален с 1/3 на основание чл.58а, ал.1 от НК.

С поставеното на настоящата касационна проверка решение Софийският апелативен съд е изменил първоинстанционната присъда, като е намалил размера на определеното на подс.С. наказание от 25 години на 22 години и 6 месеца лишаване от свобода за престъплението по чл.116, ал.1 от НК, формирал е на основание чл.23, ал.1 от НК общото за двете престъпления наказание лишаване от свобода в същия размер, отменяйки неправилното приложение на разпоредбата на чл.25, ал.1 вр.чл.23, ал.1 от НК и е потвърдил присъдата в останалата част.

Касационните жалби на повереника на частните обвинители адв.Д. и на защитника на подс.С. адв.Ю. преповтарят оплакванията им за допуснати съществени процесуални нарушения и неправилно приложение на материалния закон, довело до налагането на явно несправедливо наказание на подсъдимия за престъплението по чл.116, ал.1 от НК като определящо за съвкупността от престъпленията му с искания за изменение на обжалваното решение с намаляване на размера на наказанието лишаване от свобода на основание приложението на чл.58а, ал.1 от НК, алтернативно за неговата отмяна и връщане на делото за новото му разглеждане от друг състав на въззивния съд с конкретни указания за отстраняване на визираните в жалбите процесуални нарушения и по приложението на материалния закон, което да се отрази на справедливостта на дължимото се на дееца наказание лишаване от свобода.

Върховният касационен съд, първо наказателно отделение приема касационните жалби за подадени в законоустановения срок, от страни с право на жалба и срещу подлежащ на основание чл.346, т.1 от НПК на касационна проверка въззивен съдебен акт, поради което са допустими.

И двете касационни жалби са НЕОСНОВАТЕЛНИ по следните съображения :

Доколкото насочеността и на двете касационни жалби е постигането на законовата и житейска справедливост при санкционирането на подс.С.за осъщественото от него престъпление по чл.116, ал.1 от НК, коментирана от касаторите съобразно вижданията им за реда за разглеждане на делото в съдебната му фаза и за формирането на вътрешното убеждение на контролираните инстанции по относимите към наказването на деца обстоятелства, дава основание за общото им разглеждане. От друга страна, първостепенно значение имат наведените доводи за допуснати съществени процесуални нарушения, които следва да бъдат разгледани на първо място.

Според частното обвинение е допуснато съществено нарушение на процесуалните правила с преминаването от разглеждане на делото по общия ред към провеждане на диференцираната процедура по Глава 27 от НПК, ограничило правото им на защита да претендират налагането на най-тежкото предвидено за престъплението по чл.116, ал.1 от НК наказание. Това възражение е в разрез с правилата за развитие на процеса в съдебната му фаза и даденото в ТР № 1/2009 г. по т.д.№ 1/2008 г., т.3 от ОСНК на ВКС тълкувание на разписаните в Глава 27 от НПК.

Провеждането на съдебно следствие е онзи етап от съдебната фаза на процеса, в който двете инстанции по фактите събират ангажираните от страните и счетените като необходими от съда доказателства чрез допустимите доказателствени средства и способности. В първата инстанция той започва с прочитане на обвинителния акт от прокурора (чл.276 от НПК), като начало на проявление на принципите за непосредственост и устност, а в случаите, когато не са налице основания за изключване, и на принципа за публичност на наказателния процес. По този начин както целият съдебен състав, така и страните по делото се запознават с фактическото обвинение спрямо подсъдимия и с виждането на прокурора по приложението на правото, чрез огласяването им в съдебното заседание. Към този момент подсъдимият и защитата му вече са били уведомени за възможността съдебното следствие да протече по една от двете разписани в Глава 27 от НПК диференцирани процедури (вж ЗИДНПК, ДВ бр.63/2017 г.). А как протичат те е регламентирано в чл.373 от НПК, при хипотезата по чл.372, ал.4 вр.чл.371, т.2 от НПК - в ал.2 на чл.373 от НПК, където изрично е посочено какво не се извършва от съда „при провеждане на съдебното следствие”, т.е. съдебно следствие се провежда винаги, в пълен или ограничен обем, при съобразяване с достатъчността и процесуалната годност на събраните на досъдебното производство доказателствени материали за постигане на обективната истина и на генералната цел на наказателния процес, посочена в чл.1 от НПК. Съгласно пък чл.374 от НПК, доколкото няма специални правила в Глава 27 от НПК, прилагат се общите правила на НПК. И след като няма ограничение

за прилагане на някоя от диференцираните процедури на съкратено съдебно следствие за постигане на заложените от законодателя цели, тя е приложена правилно и съдът е изпълнил задълженията си, в случая по чл.373, ал.3 вр.чл.303 вр.чл.301 от НПК, то няма как да се твърди да е допуснато съществено нарушение на правилата на Глава 27 от НПК. Проявеното от апелативния съд известно колебание около разрешаване на наведения му в тази насока довод от повереника на частните обвинители обаче не е довело до незаконосъобразно затормозяване на процеса, като верен е изводът му, че липсва каквото и да е накърняване на правото на защита на която и да било страна в настоящия процес. Подновяването на оплакването от този касатор в допълнението към касационната му жалба е напълно неоснователно, с неотнормимо позоваване на решения на ВКС и следва да се отхвърли като неоснователно.

По-нататък, повереникът вижда допуснато съществено нарушение на процесуалните правила поради непосочването в диспозитива на присъдата какво наказание е избрано измежду предвидените в санкционната част на наказателната норма на чл.116, ал.1 от НК алтернативни наказания, подлежащо на редукия според правилата на чл.58а от НК, сторено едва в мотивите към нея. Това оплакване е в пълно неразбиране на тълкуванията, дадени в ТР № 2/2015 г. по т.д.№ 2/2015 г., т.2 и 3 от ОСНК на ВКС, за приложението на чл.58а, ал.2 и 3 от НК. Доколкото те са пределно ясни, следва да се допълни само посочването на двете разлики относно две от трите алтернативни наказания, присъстващи в нормата на чл.116, ал.1 от НК – че съобразно чл.58а, ал.2 от НПК „доживотен затвор без замяна, не се налага”, а „доживотния затвор се заменя” с лишаване от свобода от 20 до 30 години. ОСНК в посоченото ТР е изяснил, че ал.2 е неразривно свързана с ал.3 на чл.58а от НК, която в определени случаи води до снижаване на долната граница на заменящото наказание лишаване от свобода. Именно с тази разпоредба не се е съобразил първостепенният съд, като основателно апелативният съд е бил критичен към изложените в присъдата му съображения и е извършил корекция на наказанието лишаване от свобода. Няма нито неяснота относно волята на градския съд, нито пък е налице някаква съзряна липса на мотиви, в каквата насока са част от доводите на защитника на подсъдимия, което да е ограничило по някакъв начин правото на защита на която и да е от страните в процеса, за да се претендира ново разглеждане на делото било от въззивния, а още по-малко от първоинстанционния съд.

Накрая, споменатото процесуално нарушение от неприемането на гражданските искове за съвместно разглеждане с наказателния процес не е налице както защото не ограничава ничии права в този процес, така и

защото не препятства исковото производство на пострадалите, в което при влязла в сила присъда (доказано основание за причинен деликт) да установят размера на причинените им болки и страдания от престъпното деяние.

Съобразно тези съображения ВКС намира, че няма нито допуснати съществени нарушения на процесуалните правила, нито неправилно приложение на материалния закон и не са налице касационните основания по чл.348, ал.1, т.1 и 2 от НПК.

Съществените доводи на двете жалещи се страни касаят справедливостта на наложеното на подс.С. наказание лишаване от свобода в избрания от двете съдебни инстанции негов размер, оспорван с оглед противоположните им виждания за наличните смекчаващи и отегчаващи вината му обстоятелства и тяхната тежест за дължимия се обем на отговорността му. В тази насока както градският, така и апелативният съд са изложили пространни съображения, които ВКС няма основание да не сподели, с някои допълнения.

Неоспоримо е, че всеки гражданин не следва да нарушава закона и да не бъде осъждан за виновно извършено престъпление. При подс.С. е налице чисто съдебно минало, като този факт следва да се пречупи през данните за личността му, свързано и с конкретно извършеното спрямо приятелката му В.Н.. Макар да е започнал прием на наркотични вещества от юношеска възраст, той няма дори криминална регистрация за престъпно поведение в продължение на много години, характерно за наркозависимите. Обратно, опитите му за лечение говорят както за критичност към състоянието му, макар в доста отдалечен период от време, така и за липса на достатъчно воля да доведе нещата до успешен край. Тази оценка не се променя с позоваване от защитника му на успешното завършване на средното му образование, а се и потвърждава от неуспешните му опити да придобие висше образование по няколко различни специалности и в различни учебни заведения.

Наркозависимостта на подс.С. и разполагането със сериозни парични средства за снабдяване с откритите в дома му наркотични вещества на значителна стойност, без да има трудови доходи в продължителен период от време, притежаване и на скъпо струващо МПС, с което е отпътувал за Черноморието след извършване на инкриминираното посегателство над живота на приятелката си, сочи на една неразумна странична (видимо финансова) негова подкрепа, лишена от позитивни цели. Очевидно, нему от близките му е било оставено решението да се откъсне от зависимостта от наркотичните вещества, както и за последиците от негативно негово решение.

И двете жалещи се страни приемат извършеното спрямо В. Н. за акт на безпричинна агресия, обяснима като последица от дългогодишния прием, а и в конкретния случай, от подс.С. на високорискови наркотични вещества (за

държането на каквито е второто му обвинение), довело до личностовото му разстройство. Макар и с различни изрази, касаторите го приемат като „тежко посегателство над живота на пострадалата” (стр.4 от жалбата на защитника), но като се оспорва изводът на двете инстанции деянието му да е „изключително тежко” по смисъла на чл.38а, ал.2 от НК, налагащ избор на втората по тежест алтернативна санкция в нормата на чл.116, ал.1 от НК – доживотен затвор. Правилно обаче е изяснена от съдилищата тази характеристика на деянието с причините, начина (механизма) на извършване, обективно установените физически и психически изживени от убитата В.Н. болки и страдания до настъпване на смъртта ѝ. Тя е свързана и с проявената в конкретния случай особена жестокост от С., прилагайки няколко мъчителни начина за умъртвяване на жертвата си – от удар в главата с причиняване на тежка черепно-мозъчна травма и привеждането ѝ в безпомощно състояние, до душене и клане с три ножа, а декорирането на трупа ѝ с плюшена играчка може да се възприеме и като израз на извратеност. Всички тези обстоятелства правилно са мотивирали съдилищата да ги възприемат като отегчаващи и над изискуемото се за обосноваване на квалифициращите деянието като по-тежко наказуемо престъпление обстоятелства.

Правилно обаче са отречени като такива действията за някаква последваща агресия на подс.С. за „отклоняването” му от наказателна отговорност с отпътуването към Созопол след извършване на деянието. Първо, факти в тази насока не са ангажирани от прокурора сред признатите от подсъдимия и изложени в обстоятелствената част на обвинителния акт, дори и да е имало някакви доказателства в тази насока. Възприемайки такива факти съдът би „надхвърлил” признатото обвинение, тъй като тези факти биха могли (а в конкретния случай и) да се коментират в ущърб на подсъдимия, което е недопустимо. В цитираното ТР № 1/2009 г., т.8 на ОСНК на ВКС пределно ясно е посочено за какви обстоятелства е допустимо събиране на нови доказателства, а в случая такива нито са поискани, нито необходими за доизясняване на обстоятелства от описаната в обстоятелствената част на обвинителния акт и призната от подсъдимия истина за случилото се и нейната правна оценка. Те обаче следва да бъдат ценени с оглед наведеното оплакване за недооценка на направеното от подсъдимия признание и изразено съжаление за извършеното.

Безспорно, оценката на дееца за извършеното е многопластова и променлива във времето. Когато тя има характер на признание (категорично или „може би”) за авторство, мотиви и начин на осъществяване на деянието, с което е спомогнато на изясняване на фактите от кръга на чл.102 от НПК, тази оценка следва да ангажира предходно и последващо деянието поведение на дееца с оглед обвързката му с определени психологически изживявания от

негова страна както за да го извърши, така и за да го признае например с цел да понесе по-лека наказателна отговорност. В случая подс.С. е признал пред св.П. извършеното, индиректно пред св.В.К., споделено и с родителите му, но е решил да не се предава веднага, и без да я застраши (П.) по някакъв начин, е отпътувал за Созопол, където е бил задържан на следващия ден, без да окаже каквато и да е съпротива. Дали веднага е направил самопризнания или не не може да бъде ценено в негова вреда, което пък е свързано със задълженията на разследващите да установят авторството и вината му по реда и с допустимите по НПК средства. Разкаянието и съжалението му за случилото се е психично изживяване, което съдилищата преценяват съвкупно и като пряко впечатление от личното му участие в наказателното производство със заявеното от него, но и с установената по делото характеристика на личността му. А тя следва да бъде пречупена по възможност и през аналогични по интензитета ситуации, в случая отношенията с бившата му съпруга св.Б.П., довели до намесата на съда за защитата ѝ от недопустими намеси в живота ѝ и до налагането му на законови ограничения, неангажирани с обвинението, освен че е довело до разтрогването на брака им. Признати по делото са и факти, че той е обичал да налага мнението си на пострадалата В.Н., но без данни за някакво насилие, особено физическо. В крайна сметка, фрустрацията е елемент на изживяването на отритване от партньорката му, подплатило решението му да я убие. Фактите, че се е опитал да се изясни словесно, че първоначално агресията му е включвала удари със стика по стената и т.н. говорят не за нещо „предумишлено”, а за внезапно, повече болестно мотивирано решение за лишаването ѝ от живот, заради безразличието ѝ към неговата личност. Дори самият час на осъществяване на деянието, в който и пострадалата била будна (според възприетото от съдилищата) и ударите със стика в стената на жилището говори, че и тя, и подс.С. са имали нетипични изживявания. Всички тези обстоятелства обаче имат пряко отношение към оценката на обществената опасност както на деянието, така и на дееца, която следва да бъде анализирана с оглед както на собствената му личност, така и на заобикалящата го и имаща отношение към деянието му среда.

Съдилищата са приели, че подс.С. е нестабилна в психическо отношение личност, експертите от СППЕ са го описали като асоциален и зависим от наркотиците, с тежки промени във възприятията му за околния свят и в реакциите му в определени ситуации. Върху това обстоятелство акцентират и двата касатора – единият, защото това било основната причина подс.С. да извърши недопустимото, а според повереника на частното обвинение - че това налага дългогодишното му (дори до живот) отлъчване от обществото. И двете тези имат своето социално и общочовешко обяснение – родителите няма как да не скърбят за дъщеря си В., искайки убицеца ѝ да

страда продължително време, а последният с разкаянието си да моли за снизходителност.

Тезите са несъвместими. Отнемането на човешки живот е винаги неизмеримо тежко и за обществото, много повече за близките. Оценими за дължимото се наказание са много фактори и преди всичко причините за случилото се. Без да бъде упреквана пострадалата и без известности за създадената от нея близост с подсъдимия, тя се е озовала живуща в жилището му. Няма данни за предходното му поведение, което е житейски необходимо при създаване на нова каквато и да е връзка. Оттук нататък съпътстващото ежедневие им поведение е индикатор за бъдещото ѝ развитие, включително опасностите от това. При една нестабилна личност като тази на подс.С. предположенията са били близки до реалност, т.е. че рано или късно той ще предяви или ще се опита да реализира определени негови виждания, след като и в обвинителния акт за конкретния случай са залегнали факти за неговата категоричност в определени ситуации. При това положение, пасивността на пострадалата В.Н. следва да бъде обяснена с известна „пластичност” в отношенията ѝ с подсъдимия, в които, нито да го критикува, нито да изисква, е считала за възможно да продължи съжителството си с него, което обаче според и обвинението, не го е удовлетворявало. От друга страна, буйнството му посред нощ с удари със стика по стената не я е впечатлило до степен да потърси помощ говори, че тя е била наясно с общото му психическо състояние, но не и с възможните последици от това. Това очертава психологическата сцена, на която се е разиграла трагичното за пострадалата В.Н. деяние, удряна, душена и клана от подсъдимия. На този фон се пита, е ли адекватно избраното от съдилищата наказание доживотен затвор, дали е подходящо това да е лишаването от свобода като избрана или заместваща алтернатива и в крайна сметка – кой е адекватният на извършеното негов (на лишаването от свобода) размер след приложението на чрл.58а, ал.1, 2 и 3 от НК, т.е. първо дали да е основно или заместващо на избраното и като съответно, справедливо наказание за извършеното престъпление.

ВКС намира, че както първостепенният, така и апелативният съд са пределно ясни – извършеното е „изключително тежко” по смисъла на НК както по начина (механизма) на извършване, така и с оглед причините и умисъла на дееца за извършването му. Още повече, с оглед и на двете квалифициращи деянието обстоятелства, охарактеризиращи в негативен план неговия извършител и подбудите му да го стори. Проявеното впоследствие осъзнаване, признание и съжаление за стореното не намалява обществената опасност на същото, нито снижава обществената опасност на дееца на фона на проявената от него неоправдана агресивност и жестокост. Правилно съдът е калкулирал в отегчаващите вината на подс.С. обстоятелства упоритостта

му да причини смъртта на В. Н. по всякакъв начин – чрез удушване, безуспешно, с помощта на клане с един, два и накрая три ножа с наранявания в дълбочина във врата ѝ, с което накрая е успял. Заслугата му накрая е била да увековечи резултата от действията си с поставяне на плюшено мече върху трупа ѝ, показан и на св.П.. А това е обяснимо с асоциалното му биполярно разстройство, на основата на постоянния и в конкретния период прием на наркотични вещества, което е било известно на пострадалата.

В рамките на всички смекчаващи и отегчаващи отговорността на подс.С. обстоятелства правилно апелативният съд се е съгласил замененото като най-подходящо наказание „доживотен затвор” с лишаване от свобода да бъде определено при техния баланс, но като е коригирал размера му на 22 години и 6 месеца, съобразно законовите разпоредби на чл.58а, ал.2 и 3 от НК и даденото им в цитираното Тълкувателно решение разяснение. С оглед на изложените виждания на настоящия касационен състав относно смекчаващите вината му обстоятелства преминаването към най-леката алтернатива на наказанията по чл.116, ал.1 от НК би било неоправдана снизходителност към дееца. Така определеният му размер на наказанието лишаване от свобода е необходим както за неговото лечение, поправка и преосмисляне на извършеното, така и за превенция на онези членове на обществото ни, които биха оправдали подобно свое поведение с неразумната злоупотреба с упойващи вещества и алкохол. Последното именно затова е обществено укоримо, защото довежда човешката личност до абсолютно неприемливо за всички поведение, което не бива по никакъв начин да бъде толерирано.

ВКС намира, че няма основание както за увеличаване, още по-малко за намаляване на наложеното на подсъдимия наказание лишаване от свобода, поради което и двете жалби следва да бъдат оставени без уважение, а обжалваното решение следва да бъде оставено в сила.

Водим от гореизложените съображения Върховният касационен съд, първо наказателно отделение

Р Е Ш И :

ОСТАВЯ В СИЛА решение № 123 от 28.03.2018 г., постановено по ВНОХД № 139/2018 г. от Софийския апелативен съд.

ПРЕДСЕДАТЕЛ :

ЧЛЕНОВЕ:

